

Szójafajták félüzemi kísérleteinek eredményei 2014-ben

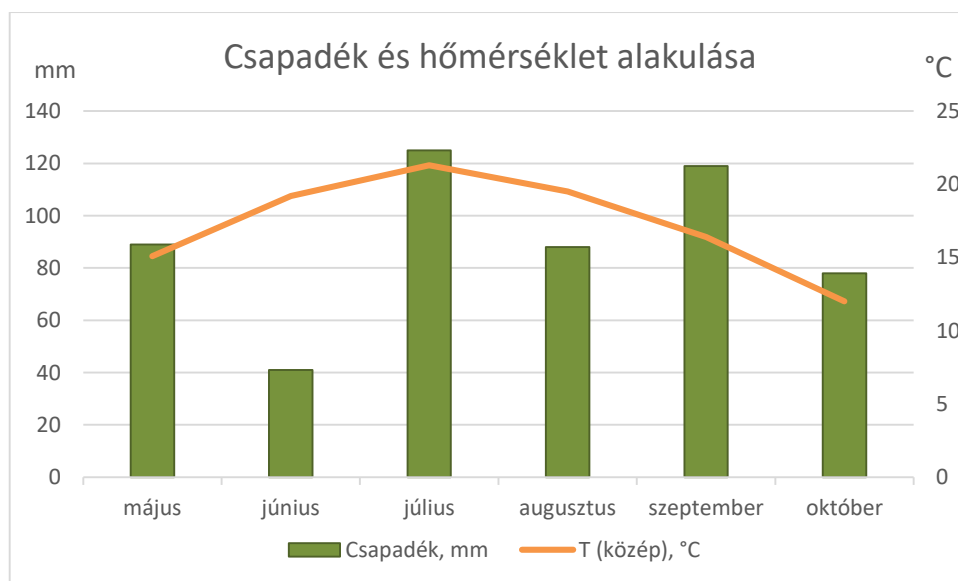
Megjelenés: Agrofórum 26. évf. Extra 59. sz. / 2015, 114-115. old.

A fehérjenövényekkel foglalkozó gazdálkodók jól ismerik azt a tényt, hogy a világon a fehérje szükségletet elsősorban a szójabab elégíti ki. Ennek ellenére hazánkban igen szűk körben termesztnek szóját. Az új támogatási rendszernek köszönhetően a szója termőterületek növekedése várható. A szója termesztése nem nehéz, de tanulni kell, és az egyes technológiai elemeket szigorúan be kell tartani. A jó terméseredmény eléréséhez ismerni kell a termesztési kívánt fajta ökológiai és technológiai igényeit, reakcióit, ugyanakkor tisztában kell lennünk az adott termőterület ökológiájával és saját technikai lehetőségeinkkel is. Egy-egy fajta a legbiztonságosabb és legnagyobb termést ott adja, ahol a klimatikus és talajviszonyok, a technológiával összhangban, a fajta igényeinek leginkább megfelelnek.

A szója esetében 64 minősített fajta áll rendelkezésre, amelyek sokféle termesztői és felhasználói igény kielégítésére adnak lehetőséget. A hazai és az EU-s fajtalista a genetikai háttér bővülését eredményezte. A fajták száma nagy, ezért a fajtaválasztáshoz kezdő szakembereknek, gazdáknak különösen ajánljuk a szaktanácsadás igénybevételét.

Az adott termőhelyi sajátosságokhoz leginkább megfelelő fajta kiválasztáshoz adnak információt a különböző fajtakísérletek. A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) kisparcellás kísérletei mellett immár második évben kerültek kivitelezésre a Magyar Szója Nonprofit Kft. által több helyszínen, félüzemi fajtakísérletek. A kísérletekben 8 db igen korai, 13 db korai és 24 db középérésű fajta szerepelt, 5 kísérleti helyen (Károlyháza, Prügy, Bak, Csárdaszállás és Szabadszentkirály).

A 2014-es év időjárása jelentősen eltért a megszokottól (1. ábra). A tenyészidőszak alatt (május-október) az átlaghoz képest 200 mm-el több csapadék hullott. A csapadékos időjárásnak és a csökkent napsütéses órák számának eredményeképpen a szója növények fejlődésében kb. 12-14 napos késés volt megfigyelhető. A betakarítások is később kezdődhettek meg, és egészen október végéig elhúzódtak. Csárdaszálláson a betakarítás kivitelezhetetlenné is vált.

1. ábra: Az országos, átlagos csapadék és a hőmérséklet alakulása a szója tenyészidőszakában, 2014-ben.

Jelenleg a hazai szójatermés nagy százalékban a déli termőterületekről származik. Azonban az eredmények is jól mutatják (1. és 2. táblázat), hogy az északi termesztési területekre jól megválasztott igen korai, korai fajták, mint például az Es Mentor, az Sy-Eliot, a Padua vagy az NS Mercury termésmennyiségben képesek felvenni a versenyt és jó terméseredményt adnak. A középérésű fajták közül mind az északi, mind a déli termőterületek magas termésátlagot adott a Steara és SG Eider (2. táblázat).

1. táblázat: Igen korai szójafajták félévesi összehasonlító kísérleti eredményei a Magyar Szója Nonprofit Kft. kísérleti helyein, ill. a NÉBIH kisparcellás kísérleteinek összesített terméseredményei, 2014-ben.

Igen korai Fajta	Magtermés (t/ha)					
	Károlyháza	Prügy	Bak	Csárdaszállás	Szabadszentkirály	NÉBIH
Annuska	-	-	-	*	3,142	-
Kent	2,63	2,63	1,32	-	-	-
Es Mentor	4,38	2,80	2,00	-	4,93	3,83
Sy-Eliot	3,58	4,69	2,57	-	-	-
Boróka	3,46	2,08	-	-	-	3,02
Boglár	3,13	2,96	2,89	-	3,76	3,54
Bokréta	2,04	-	-	-	-	3,24
Favorit	2,83	-	-	-	4,87	-
Átlag	3,15	3,03	2,20	-	4,18	3,41

Megjegyzés: * a kísérletet nem lehetett betakarítani, - adott kísérleti helyen nem vizsgált.

2. táblázat: Korai szójafajták félévesi összehasonlító kísérleti eredményei a Magyar Szója Nonprofit Kft. kísérleti helyein, ill. a NÉBIH kisparcellás kísérleteinek összesített terméseredményei, 2014-ben.

Korai Fajta	Magtermés (t/ha)					
	Károlyháza	Prügy	Bak	Csárdaszállás	Szabadszentkirály	NÉBIH
Padua	3,88	2,74	1,86	-	-	-
NS Mercury	3,08	3,18	2,56	-	4,33	-
OAC Wallace	3,83	4,03	-	-	-	3,88
DH 4173	3,46	4,05	-	-	-	4,10
Bagera	2,38	2,76	2,02	-	-	-
BSF-1117	2,79	-	2,01	-	4,04	-
Aires	3,00	3,34	2,83	-	-	3,92
Borostyán	-	2,80	2,54	*	-	3,23
Sinara	-	-	3,51	*	-	4,08
Martina	-	-	2,89	*	-	4,14
Aliz	-	-	2,51	*	-	3,59
Johanna	-	-	2,77	*	-	3,79
Sponsor	-	-	-	*	3,95	3,85
Átlag	3,20	3,27	2,55	-	4,11	3,84

Megjegyzés: * a kísérletet nem lehetett betakarítani, - adott kísérleti helyen nem vizsgált.

3. táblázat: Középérésű szójafajták félüzemi összehasonlító kísérleti eredményei a Magyar Szója Nonprofit Kft. kísérleti helyein, ill. a NÉBIH kisparcellás kísérleteinek összesített terméseredményei, 2014-ben.

Középérésű Fajta	Magtermés (t/ha)					
	Károlyháza	Prügy	Bak	Csárdaszállás	Szabadszentkirály	NÉBIH
Steara	2,71	4,03	2,77	-	-	4,26
Pannónia K.	2,38	3,53	2,70	-	-	3,90
Zora	3,67	-	-	-	4,47	-
NS Triumph	2,42	-	-	-	4,19	-
SG Eider	3,83	4,39	2,88	-	-	4,24
Prestopro	2,67	3,61	2,10	-	-	-
Royalpro	1,50	-	1,66	-	-	3,09
Growpro	2,08	-	-	-	-	-
Hipro	2,00	-	1,83	-	-	3,26
Energyi II.	2,67	3,30	-	-	-	-
PZO Angela	-	-	2,70	-	-	4,02
SGSR Picor	-	-	2,34	-	-	3,66
Bahia	-	-	2,68	*	-	3,98
Pedro	-	-	2,98	*	-	-
Bóbita	-	-	2,19	*	3,97	3,71
Sigalia	-	-	2,77	*	-	-
Emese	-	-	2,63	*	-	3,88
Hilario	-	-	2,82	*	-	3,73
Regale	-	-	2,34	*	-	4,13
Orion	-	3,55	2,24	*	-	-
ES Senator	-	-	-	*	4,43	-
Isidor	-	-	-	*	4,66	4,23
Astafor	-	-	-	*	4,30	-
Galina	-	-	-	*	3,94	-
Átlag	2,59	3,74	2,48		4,28	3,85

Megjegyzés: * a kísérletet nem lehetett betakarítani, - adott kísérleti helyen nem vizsgált.

A fajtaválasztáskor nemcsak a termőhely adottságait kell figyelembe vennie a gazdálkodónak, hanem a felvásárló igényeit is. Ez lehet a tiszta, sértetlen, egészséges mag, köldök színe illetve a beltartalmi mutatók közül a fehérje- és olajtartalom.

Jó termés a megfelelő fajta mellett, az agrotechnikai elemek betartásával érhető el. A szója őszi szántást kíván, mert csak ezen tudunk apró morzsás egyenletes talajt készíteni a vetéshez. Az egyenletes, gyors keléshez 14-16 °C az optimális, ezért 12 °C-nál hidegebb talajba ne kerüljön a mag. A vetés szemenkénti vetőgéppel 45-50 cm-es sortávolságra, a talajtípustól és a vetőágy állapotától függően 3-5 cm-re egyenletesen mélységre történjen. A fajták tenyészidejétől, habitusától függően vetendő csíraszám különböző lehet, amelyről ajánlott szaktanácsadóinktól tájékozódni.

A szójatermesztésben a gyomirtás az egyik legfontosabb növényvédelmi feladat, mivel a szója érzékenyen reagál a konkurenciára. A gyomos szójátáblán a kultúrnövények egyenetlenül érnek, csökken a betakarítási teljesítmény és nő az aratás folyamán a betakarítási veszteség. Főleg a melegkedvelő libatop-fajok, disznóparéj-félék, köles-félék, szerbtövisfajok, selyemmályva, csattanó maszlag, keserűfűfajok, kender és a mezei aszat okozhat problémát.

A sorközművelés a gyomok irtásán túl egyéb „jótékony” hatással is bír a növényállományra (nedvesség-megőrzés, talaj levegőztetése, tömődött, hideg talajon a felmelegedést segíti.) Tapasztalataink szerint a kultivátorozás felér egy jó harmattal. „A harmat nem növeszt, de fenntart.” Szárazságra hajló adottságaink között nem egyszer éppen erre lenne szüksége a növénynek.

A jó minőség érdekében fontos a betakarítási idő, és a betakarítási nedvesség (16-18 %) helyes megválasztása.

A szója átvételének kultúrája még nem alakult ki hazánkban. Nagy különbségek tapasztalhatóak az északi és déli termőközvetekben. Ez a különbség főleg abból ered, hogy a déli körzetekben a szója termesztésének már hagyománya van, kiforrott átvevő központokkal. Ezzel szemben hazánk északi területein a szóját elvéve termesztik. Pedig az igen korai, korai fajták használatával és a termesztés technológia szigorú betartásával a szója ezeken a területeken is meghatározó növényé válhatna. Jelenleg az integrátorok száma is kevés, és a termelőknek nagy távolságra kell szállítaniuk a terményüket. Azoknak az integrátoroknak, akik át tudnák venni a szóját, még nincs kiforrott technológiájuk a terményátvételre.

A szója nedvesség tartalma átvételkor, ideális esetben 14-16 %. Ha bizonyos okok miatt (késői vetés, aratáskori esős időjárás) nagy a szója nedvesség tartalma, szárítani kell. A szárítást minden esetben alacsony hőmérsékleten (45-50 °C-on), levegő keringetés mellett kell végezni. A szárítás során folyamatosan szabályozni kell a szárítóban lévő hőmérsékletet, a külső páratartalom- és hőmérséklet függvényében.

A tárolás legfeljebb 14 %-os nedvességtartalommal történjen, és figyelni kell a levegő páratartalmára is. Ha ugyanis sokáig tároljuk a magokat 40 %-nál alacsonyabb páratartalomon megrepedhet a maghéj, ami minőségi romlást eredményez. A szellőztetett tárolás során, télen 1-4 °C közötti, nyáron 4-15 °C közötti hőmérsékletet kell biztosítani. Az előbb említett hőmérsékleteken a tárolt szója egészséges marad, megfelelő nedvesség alakul ki és csökken a rovarkárték. Ajánlott a folyamatos nedvesség és állag ellenőrzése a tárolás alatt.

A piac igényli a szóját – különösen a GMO mentes szóját - ezért is lenne szükséges az átvevő helyek számának és az integrátorok szaktudásának növelése.